

Feilslutning om historikere

VITEN

Vibeke Kledning Banik, Tore Linné Eriksen, Christine Myrvang, Magne Njåstad, Hans Jacob Orning, Hilde Gunn Slottemo, Maren Sæbe

Så er vi der igjen, da: Bjørn Vassnes har i Klassekampen 26. november uttalt seg om humanistisk forskning, denne gangen historiefaget. I artikkelen tar han utgangspunkt i en sammensausning av de siste ukens mediedebatter om slavehandel, den industrielle revolusjon, dramaserien *Atlantic Crossing* og Hjemmefrontens rolle under krigen. Ut fra det presenterer han en belærende og bedrevitende gjennomgang av hvordan historikere bør arbeide.

Dette fører seg inn i rekka av Vassnes' karikerte og feilaktige framstillinger av historiefaget spesielt og humaniora generelt, og AV hvordan historikere faktisk arbeider. Og som så ofte ellers, er hans alternativ til humanistisk forskning hentet fra helt andre fagtradisjoner, nemlig begreper, perspektiver og forklaringsmodeller fra evolusjonsbiologien. Hvis bare humanister ser til naturvitenskapen, så blir det bra!

La oss gi noen eksempler fra den aktuelle kronikken. I den hevder han at klassiske historiske forklaringene på den industrielle revolusjonen og Vestens dominans ofte har havnet i det han kaller «historikerfeilslutningen»: «Det vil si en versjon av historiens gang som fremstår som om dette var den nesten eneste mulige, som om historien følger en logisk gang.» En sann påstand er så stereotyp og feilaktig at den nærmer seg det komiske. Vi kjenner *ingen* historikere som i dag vil påstå at historia følger en eneste mulig, logisk gang. Tvert imot, så har historikere de siste tiårene aktivt kritisert slike teleologiske tidsforståelser. Som

fagfolk er vi opptatt av å analysere hvordan det ligger en rekke komplekse forhold til grunn for at utviklinga forløper som den gjør. Historie er ikke skjebne, det er kompliserte sammenhenger mellom økonomi, politikk, kulturelle tenkemåter og sosiale forhold. Til grunn for historisk endring ligger menneskers valg, og det ligger maktkamper og meningsbrytninger.

Eksempel to er følgende påstand: «At historikerne kan kaste lys over fortiden, er det heller ikke tvil om. Men kan de gi oss svar?» Vassnes' konklusjon ser ut til å helle mot et nei, i alle fall ut fra hans vitenskapsforståelse. For ifølge Vassnes kan historikere forklare enkelt-hendelser, mens vi derimot sliter med «langt vanskeligere» spørsmål. Det svaret Vassnes' ser ut til å etterlyse

En sann påstand nærmer seg det komiske.

finner han i evolusjonspsykologien og i dette fagets skille mellom «proksimate» og «ultimate» forklaringstyper. Slike påstander tyder på et snevert vitenskapssyn og en trang forståelse av hva som regnes som forskning.

Et tredje eksempel fra Vassnes' artikkel er det retoriske innledningsspørsmålet om hva som kan endre seg – underforstått av historiske tolkninger og analyser – når «forskere 'utenfra' med datatunge analyser trenger inn på historikerens enemerker?» For det første: All historisk interesse er et gode og noe vi som fagpersoner begeistret

Klassekampen 26. november

applauderer – det er ikke snakk om å «trengte inn på» våre «enemerker». Det er mange eksempler på gode historiske framstillinger skrevet av «lekfolk». Vi ønsker all faglig debatt velkommen, men i ei stor, nasjonal avis som Klassekampen bør den føres med en viss seriositet. Det gjelder ikke minst et par av temaene Vassnes nevner. Studier av den transatlantiske slavehandelen er nettopp et felt der historikere, økonomer og statistikere har jobbet tett sammen. Målet har vært å forstå den innvirkninga handelen hadde på utviklinga i Europa, men også hva den hadde å si for forhold på det afrikanske

kontinent. Det samme gjelder studier av den industrielle revolusjonen.

Og for det andre: «datatunge analyser» – hva er det? Det ligger implisitt i Vassnes' utlegning at historisk kildemateriale tydeligvis ikke hører hjemme her. Historikerens kildemateriale er ofte sammensatt: statistikker, politiske dokumenter, muntlige kilder, brev, fotografier, folketellinger, avistekster, minnemateriale og så videre. Gjennomgangen av det krever ofte et nitid arbeid. Vi kan sitte i timevis i ulike arkiver for å lete etter og tolke kilder som gir nyanserte og sammen-

satte framstillinger av komplekse problemer. Er det datatung nok for Vassnes?

Klassekampen er ei avis som utmerker seg med god forskningsformidling. Den faste, ukentlige spalten *Kringla Heimsins* formidler eldre historie på en forbillig måte. Avisa har et bokmagasin som kjennetegnes av faglig kloke og nyanserte tekster forfattet av folk som kjenner og respekterer litteraturfaget. Spaltene ellers inneholder mye god vitenskapsformidling og popularisert forskningsstoff. Også den faste spalten *Viten* kan være viktig og interessant. Når Vassnes skriver om emner han har kunnskap om og behersker, har vi glede av hans artikler. Men behandlinga av humaniora og historiefaget blir ofte for lett, skjematisk og stereotyp.

I mange år har det vært etterlyst mer naturvitenskapelig forskningsformidling. Et økt fokus på popularisering av realfagene er et ubetinget gode. Det er imidlertid synd når det samtidig skjer ved neddrinking av andre fagtradisjoner. Skjæringsfeltet mellom naturvitenskap og humanistisk forskning er interessant og fortjener kompetente skribenter som behandler de ulike fagtradisjonene med respekt. Forskningsjournalist Bjørn Vassnes har nok en gang vist at han ikke gjør det.

Vibeke Kledning Banik, ph.d. historie, leder for undervisningsavdelingen, HI-senteret

Tore Linné Eriksen, historiker, professor em.

Christine Myrvang, professor i økonomisk historie, Handelshøyskolen BI

Magne Njåstad, professor i historie, NTNU

Hans Jacob Orning, professor i historie, UiO

Hilde Gunn Slottemo, professor i historie, Nord universitet

Maren Sæbe, historiker og journalist

hilde.g.slottemo@nord.no